

Цілком очевидно, що деякі нові напрямки вивчення підприємництва виявляють значні якісні зміни нинішніх і майбутніх структурних умов (а значить, і форм підприємницької діяльності, норм і стратегій ведення бізнесу), потрібна буде активізація використання якісних методів досліджень (експертний аналіз конкретних ситуацій, панельні дослідження) та засобів сучасних ІТ-технологій. Нові напрямки вивчення підприємництва потребують розвитку нового наукового співтовариства з відповідними інститутами — адекватно оформлене і оснащене ефективними механізмами самовідтворення (вузівські програми, підготовка й перепідготовка в школах бізнесу тощо) та активізації широкої просвітницької діяльності.

Література

1. Мікроекономіка : підручник / [А.П. Наливайко, Л.А. Азьмук, П.Г. Банщиков та ін.] ; за наук. ред. А.П. Наливайка. – К. : КНЕУ, 2011. – 446 с.
2. *Chepurenko A. (2015) Entrepreneurship Theory: New Challenges and Future Prospects. Foresight-Russia*, vol. 9, no 2, pp. 44–57. DOI: 10.17323/1995-459x.2015.2.44.57.
3. *Клейнер Г.Б. Предприятие в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность* / Г. Б. Клейнер, В. Л. Тамбовцев, Р. М. Качалов; под. общ. ред. С.А. Панова. – М.: ОАО «Изд-во «Экономика», 1997. – 288 с.

УДК 338.24

Каменська Оксана Олексіївна

к.е.н., доцент кафедри обліку, аудиту та економічного аналізу
ПВНЗ «Донецький університет економіки та права»,
e-mail: oksanakamenskaya@mail.ru

ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

ФРАНЧАЙЗИНГ КАК ЭФФЕКТИВНАЯ ФОРМА РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

FRANCHISING AS AN EFFECTIVE FORM OF DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE

Анотація. В статті визначена сутність франчайзингу як ефективної форми співробітництва франчайзера, який володіє успішним бізнесом та франчайзі, який отримує дозвіл на користування схемою бізнесу франчайзера на платних умовах, протягом певного часу. Наведені приклади діючих інноваційних вітчизняних франшиз сьогодні та визначені головні проблеми розвитку даної форми інноваційного бізнесу в Україні.

Аннотация. В статье определена сущность франчайзинга как эффективной формы сотрудничества франчайзера, который владеет успешным бизнесом и франчайзи, который получает разрешение на пользование схемой бизнеса франчайзера на платных условиях, на протяжении определенного времени. Приведены примеры действующих инновационных отечественных франшиз сегодня и определены главные проблемы развития данной формы инновационного бизнеса в Украине.

Annotation. In the article essence of franchising is certain as an effective form of collaboration of franchisor, that owns successful business and franchayzi, that gets permission on using the chart of business of franchisor on the requiring payment terms, during set time. Examples of current domestic innovative franchises are given today and certain main problems of development of this form of innovative business in Ukraine.

Сучасна світова економіка характеризується високим ступенем глобалізації та інтеграції. Приєднання України до Світової організації торгівлі та зростання євро інтеграційних прагнень вплинули на необхідність активізації інноваційної діяльності в країні з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світових ринках. Успіх інноваційної складової вітчизняної економіки багато в чому залежить від стану та розвитку малого підприємництва, що, безсумнівно, є джерелом інновацій, а також каналом трансферту знань і технологій. Джерелами фінансування інноваційної діяльності підприємств можуть бути власні та залучені ресурси, позикові кошти. Однак в умовах подолання наслідків світової фінан-

сової кризи на багатьох підприємствах не вистачає фінансування навіть на підтримку наявних обсягів випуску продукції. В даному контексті особливу актуальність здобувають нетрадиційні методи фінансування інноваційної діяльності, до числа яких належить франчайзинг.

Основи наукового обґрунтування франчайзингу як прогресивного методу ведення бізнесу заклали Дж. Майер, Дж. Еванс, Б. Карлоф, Д. Кауфман, Дж. Стігліц. Вагомий внесок у розвиток франчайзингу здійснили українські вчені: Т.П. Бут, А.Є. Кузьмін, В.І. Ляшенко [1], Т.В. Мирончук, В.В. Шкромада, А.В. Цират та інші.

Мета доповіді — визначення сутності франчайзингу як ефективної форми фінансування інноваційної діяльності. Виявлення головних проблем розвитку даної форми інноваційного бізнесу в Україні.

Під франчайзингом мається на увазі своєрідна форма співробітництва, у рамках якої одна сторона (франчайзер), що вже володіє успішним бізнесом, у тому числі відомою торгівельною маркою або ноу-хау, комерційними таємницями, гарною репутацією, дозволяє іншій стороні (франчайзі) користуватися на платних умовах створеною нею схемою бізнесу протягом певного часу. Франчайзинг як один із найпопулярніших способів впровадження та розширення бізнесу надає беззаперечні переваги обом сторонам франчайзингового договору. Франчайзеру створення франшизних підприємств виходить звичайно набагато дешевше, ніж відкриття власних філій. Франчайзі одержує готову «нішу» у бізнесі, а також має право використовувати відомий товарний знак франчайзера. Популярність франчайзингу пояснюється тим, що він створює сприятливі умови для розширення мереж збуту товарів як на національних, так і на іноземних ринках, а також уможливорює збільшення кількості представництв за короткий проміжок часу та з невеликими витратами. Франчайзинг, попри те, що є відносно молодим видом організації економічної діяльності, визнаний в усьому світі як найбільш прогресивна форма ведення бізнесу. Безумовними лідерами франчайзингу та експортерами франшизного бізнесу у світі є США, Канада, Корея, Японія, Австралія, лідери Європи — Німеччина, Франція, Великобританія. Рівень розвитку франчайзингу в США характеризується наступними даними: функціонує понад 2200 франшизних систем у понад 75 видах діяльності; кількість франшизних підприємств досягає майже 855,0 тис.од; на одного франчайзера доводиться в середньому 388 франшизних точок; франчайзингові компанії забезпечують 9,5 млн робочих місць і виробляють близько 850 млрд дол. продукції для національної економіки. Успіх американського франчайзинга багато в чому визначається підтримкою з боку держави, серйозним відношенням до просування торгівельних марок, сильними маркетинговими позиціями, прийняттям, вдосконаленням і виконанням стандартів якості як продукту, так і бізнес-систем в цілому. На сьогоднішній день у світі налічується більше 16500 франчайзерів і більше 165500 франчайзі [2]. В Україні сьогодні по системі франчайзингу працюють близько 200 закордонних і українських торгівельних марок. В українському законодавстві немає визначення поняття франчайзинг, але є аналог — договір комерційної концесії, правовідносини за яким регулюються частиною 76 Цивільного та частиною 36 Господарського кодексів України. За договором комерційної концесії одна сторона (правовласник) зобов'язується надати іншій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) надання послуг. Найбільше поширення в Україні франчайзинг одержав у сфері громадського харчування — 50% ринку, потім йдуть технологічні франшизи, освіта, насамперед дитяча, спортшколи. Франчайзинг в аспекті інноваційної діяльності дозволяє підвищити рентабельність малого підприємництва завдяки об'єднанню переваг малого та великого бізнесу. На ринку франчайзингу в Україні вже протягом декількох років спостерігається незмінний інтерес до франшиз, що пропонують дитячі товари, послуги та розваги. У 2016 році серед компаній, що розвиваються за франчайзингом, був проведений конкурс «Франшиза року» переможцем якого, стала мережа центрів розвитку інтелекту у дітей AMAKids. Серед інноваційних франшиз кращими визнані: проект захищеного мобільного зв'язку SafeCalls, кур'єрська експрес-доставка малогабаритних вантажів на електровелосипедах Delfast, міжнародна мережа бізнес-шкіл для дітей і підлітків «MiniBoss» та франшиза 3D-фабрики Factory in the Box [3]. Сьогодні в Україні близько 25% бізнесу працює за франчайзингом, для порівняння в Європі — 67%, у США — 80%. Найпоширеніший запит у цьому році на франшизи в Україні від 6 до 10 тис. дол. Невеликі кав'ярні, бургерні, хот-доги — лідери цього року, що обумовлено великим попитом на швидку й відносно дешеву їжу з боку споживачів, це означає, прогнозовану швидку окупність [4].

Франчайзингова модель містить у собі елементи різних видів економічних відносин, зокрема інвестування, оренди, трансферу технологій, ліцензування, дилерства, купівлі-продажу,

патентування, надання послуг та інше, що дає підстави розглядати франчайзинг як спосіб опосередкованого фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності, за допомогою якого здійснюється передача технологічних, маркетингових та організаційних інновацій і відповідно підвищується рівень інноваційності самих суб'єктів господарювання. Тобто франчайзингові мережі виступають як канали трансферу інновацій, у яких компанія — франчайзер виконує роль розроблювача інновацій, а компанія-франчайзі є їхнім споживачем і забезпечує подальше поширення та впровадження. Конкуренція змушує підприємців виходити на ринок інновацій, брати участь у його формуванні шляхом придбання франшиз, ліцензії, прав на виробництво продукції, використання технології, ноу-хау та іншої інтелектуальної власності.

Актуальність використання франчайзингу, як інноваційної форми організації підприємництва в Україні, пов'язана з тим, що процес становлення та розвитку бізнесу відбувається в умовах різкого дефіциту фінансових ресурсів, а також відсутності діючої системи фінансування, кредитування й страхування підприємницької діяльності. Характер функціонування франчайзингу в інноваційному механізмі свідчить про те, що на його основі створюються такі форми економічних відносин і зв'язків між суб'єктами господарювання, які внаслідок своєї адекватності природі інноваційного виробництва максимально сприяють його ефективності [5]. Однією з особливостей франчайзингу в цьому випадку виступає сполучення в ньому переваг лізингу та кредиту одночасно, при цьому франчайзинг дозволяє мінімізувати стратегічний ризик для франчайзі (у порівнянні: свій бізнес згортають більше 25% звичайних малих підприємств і тільки 5% франчайзі) і надає можливість прискорити торгівельне розширення франчайзера [6]. Франчайзинг сприяє підвищенню інноваційності підприємництва, шляхом прямого або опосередкованого впливу на наступні зовнішні фактори: збалансованість, рівноваги в співвідношенні попиту та пропозиції на інноваційні продукти й послуги з обсягу, структури і якості; тривалість годинного інноваційного інтервалу між виникненням, вдосконаленням і впровадженням нових технологій; розробка та проектування нових зразків інноваційної продукції; розвиток соціокультурних чинників (зміна системи цінностей, рівня професійної підготовки, стимулювання працівників); посилення конкуренції, що активізує пошук поліпшення якісних характеристик продукції, відновлення асортиментів; зростання та ускладнення вимог споживачів. Для ефективного розвитку франчайзингу в Україні як інструменту підвищення інноваційності підприємництва необхідно внести зміни до законодавства, прийняти закон про франчайзинг, а також створити відповідний інноваційний клімат, що сприяє одержанню необхідних знань для ведення бізнесу за франшизою. Франчайзинг, як організаційна форма ведення бізнесу, сприяє інноваційному розвитку українських підприємств, оскільки крім торгівельної марки франчайзі здобуває за певну винагороду, нові технології, знання, досвід, імідж франчайзера. Така форма ведення бізнесу дозволяє новим рішенням з мінімальними затримками пробиватися на ринку, надає при цьому підприємцям можливість отримати максимальний прибуток від профінансованого проекту.

Література

1. *Ляшенко В.И.* Развитие франчайзингового режима в Украине / В.И.Ляшенко // Вестник экономической мысли Украины. — 2007. — № 1. — С. 79–85.
 2. *Шкутько О.Н.* Международный франчайзинг: современные тенденции и мировой опыт / О.Н. Шкутько // [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.cyberleninka.ru>
 3. Большой Киев Сеть центров развития интеллекта у детей названа франшизой 2016 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.bigkiev.com.ua>
 4. Аппетитные франшизы: на чем можно заработать в 2017 году [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.ubr.ua>
 5. *Беспярых В.И.* Методические подходы к обоснованию параметров франчайзинговых сделок / В.И. Беспярых, А.В. Шехирев // Вопросы новой экономики. — 2010. — №3. — С. 52–58.
 6. *Толстых Т.О.* Франчайзинг как особый вид предпринимательской деятельности / Т.О. Толстых, О.Б. Дигилина, С.А. Орлова // Вестник ОрелГИЭТ. — 2012. — №2(20). — С. 52–55.
- інноваційно-інвестиційного розвитку. — К.- 2011. — № 3. — С. 190–201.